

Глосарій термінів ESG для фінансового сектору¹

(для цілей пруденційного нагляду)

Вуглецевий (карбоневий) слід (англ. Carbon footprint) – показник, що вимірює сумарний обсяг викидів парникових газів, спричинених прямою або опосередкованою діяльністю людини, організації, підприємства, країни².

Глобальні цілі сталого розвитку – 17 цілей, що визначені Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року" (Agenda 2030)³. Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР) спрямовані на ліквідацію бідності, захист планети та забезпечення миру і процвітання для всіх людей. Ці цілі охоплюють широкий спектр соціальних, економічних та екологічних проблем і спрямовані на створення сталого майбутнього.

Сімнадцять цілей сталого розвитку (далі – ЦСР)⁴:

- 1) подолання бідності;
- 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат;
- 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- 8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- 10) скорочення нерівності;
- 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- 13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;
- 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;
- 15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинення процесу втрати біорізноманіття;
- 16) сприяння побудові миролюбного и відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;
- 17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в межах глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

¹ Відповідно до розпорядження НБУ від 09.03.2026 № 702-ра. Терміни, що вживаються в Глосарії, наведені з метою ознайомлення та однозначного розуміння учасниками фінансового сектору. Документ не містить нормативних вимог та може періодично оновлюватися.

² Згідно з визначенням Державної екологічної інспекції України: <https://www.sw.dei.gov.ua/post/2851>.

³ Імплементований в Україні Указом Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" від 30 вересня 2019 року № 722/2019: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

⁴ <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

Ці цілі мають інтегрований і неподільний характер, а отже, досягнення кожної з них важливе для успішної реалізації всієї програми сталого розвитку. Вони орієнтовані на досягнення балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною стійкістю.

ЦСР України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проєктів прогностичних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

"Зелений камуфляж" (англ. Greenwashing) – введення в оману клієнтів / контрагентів / споживачів / інвесторів або інших учасників ринку через неналежне / неправдиве відображення цілей / завдань щодо сталого розвитку в заявах, деклараціях, діях, повідомленнях або пропозиціях продуктів / сервісів⁵. "Зелений камуфляж" може спричинити репутаційні та фінансові ризики, у тому числі юридичні, для відповідних установ, а також негативно вплинути на загальну довіру до політики та продуктів сталого фінансування та на ринок загалом⁶.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) фінансової установи – концепція, яка передбачає інтеграцію соціальних, етичних та певною мірою екологічних принципів у діяльність фінансової установи на добровільній основі. Вона полягає в тому, що фінансова установа бере на себе відповідальність не тільки за економічні результати своєї діяльності, а й за вплив на суспільство та частково на навколишнє середовище як через управління своїм прямим впливом, так і через здійснення фінансування проєктів. КСВ передбачає дії не тільки в інтересах своїх акціонерів, а й урахує інтереси усіх зацікавлених сторін, включаючи працівників, клієнтів, постачальників, громади та суспільство в цілому.

Нефінансова звітність – звітність, яка включає інформацію про нефінансові аспекти діяльності компанії (соціальні, екологічні, управлінські та етичні показники). Цей вид звітності має на меті надати зацікавленим сторонам (інвесторам, клієнтам, працівникам, партнерам, регуляторам та суспільству) комплексне уявлення про те, як компанія впливає на суспільство та навколишнє природне середовище, а також про її відповідальність перед різними групами інтересів.

Основні компоненти нефінансової звітності

(нижче надається узагальнений невичерпний перелік, що може бути застосовний для більшості компаній)

1. Екологічні показники (Environmental):

- 1) викиди парникових газів: інформація про обсяги викидів CO₂ та інших парникових газів, стратегію їх скорочення, а також вплив компанії на зміну клімату;
- 2) споживання ресурсів: дані про використання таких природних ресурсів, як вода, енергія, матеріали, а також заходи щодо підвищення ефективності їх використання;
- 3) управління відходами: опис підходів компанії до зменшення, перероблення та утилізації відходів.

2. Соціальні показники (Social):

- 1) умови праці: інформація про рівень зайнятості, умови праці, заходи з охорони здоров'я та безпеки на робочому місці;
- 2) рівність і різноманітність: опис політики та практики щодо забезпечення гендерної, вікової рівності, боротьби з дискримінацією та підтримання соціальної та культурної різноманітності;
- 3) взаємодія з громадою: опис взаємодії з місцевими громадами, благодійні проєкти, соціальні ініціативи та їх вплив на суспільство.

3. Управлінські показники (Governance):

- 1) корпоративне управління: інформація про структуру управління, склад ради директорів, підходи до управління ризиками, прозорість і підзвітність;
- 2) антикорупційні заходи: політика та практика, спрямовані на запобігання корупції, шахрайству та іншим неетичним діям;
- 3) залучення зацікавлених сторін: опис процесу взаємодії з акціонерами, клієнтами, працівниками та іншими зацікавленими сторонами.

⁵ Відповідно до рішення Правління Національного банку України від 03 лютого 2026 року № 31-рш "Про схвалення Змін до Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України" https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_03022026_31-rsh.

⁶ https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Reports/2023/1055934/EBA%20progress%20report%20on%20greennwashing.pdf.

Приклади нефінансової звітності:

- звітність із сталого розвитку: звітність, яка містить інформацію про питання сталого розвитку відповідно до встановлених стандартів звітності із сталого розвитку. Відповідно до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС), звітність із сталого розвитку включається до звіту про управління як окремий розділ;
- звіт про корпоративну соціальну відповідальність (КСВ): документ, присвячений соціальним аспектам діяльності компанії, включаючи соціальні ініціативи, умови праці, взаємодію з громадами тощо;
- звіт ESG: спеціалізований звіт, у якому основна увага приділена екологічним, соціальним та управлінським показникам з урахуванням вимог інвесторів та регуляторів.

Переваги нефінансової звітності:

- підвищення прозорості: нефінансова звітність як інструмент для більшої прозорості перед зацікавленими сторонами, що сприяє зміцненню довіри та поліпшенню репутації;
- залучення інвестицій: інвестори та клієнти все частіше звертають увагу на ESG-фактори, тому ті, хто надає повну нефінансову звітність, можуть залучити більше інвестицій;
- управління ризиками: нефінансова звітність дає змогу краще ідентифікувати та управляти ризиками, пов'язаними з екологічними, соціальними та управлінськими факторами;
- конкурентні переваги: упровадження підходів до забезпечення сталого розвитку та їх відображення в нефінансовій звітності може підвищити конкурентоспроможність на ринку.

Політика сталого розвитку фінансової установи – документ, спрямований на забезпечення довгострокової стійкості банку з урахуванням принципу подвійної суттєвості та встановлює принципи, адекватні та чіткі конкретні механізми реалізації визначених банком ЦСР. Ця Політика встановлює правила діяльності установи щодо інтеграції принципів сталого розвитку у визначені аспекти її діяльності та спрямована на забезпечення довгострокової фінансової стійкості, ураховуючи екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори під час прийняття рішень. Вона відображає зобов'язання установи сприяти сталому розвитку через відповідальне фінансування, інвестування та управління своїми операціями.

Принцип подвійної суттєвості (англ. double materiality)⁷ – оцінка суттєвості впливу ESG-факторів у коротко-, середньо- та довгостроковому періодах, що здійснюється за двома напрямками:

- оцінка впливу ESG-факторів на фінансовий стан фінансової установи / клієнта / контрагента, результати його діяльності, грошові потоки, доступ до джерел фінансування, економічну вартість капіталу [фінансова суттєвість (англ. financial materiality)];
- оцінка впливу діяльності фінансової установи / клієнта / контрагента на економіку, суспільство, навколишнє природне середовище, її клієнтів / контрагентів / споживачів [суттєвість впливу (англ. impact materiality)].

Стале фінансування (англ. Sustainable finance)⁸ – процес прийняття фінансових рішень щодо розміщення коштів (кредитування / інвестування) та/або залучення коштів (випуск власних інструментів залучення коштів), з урахуванням ESG-факторів та з метою сприяння досягненню ЦСР.

У контексті політики ЄС термін "стале фінансування" означає фінансування, спрямоване на підтримку економічного зростання за одночасного зменшення тиску на навколишнє природне середовище для досягнення кліматичних та екологічних цілей Європейського зеленого курсу, беручи до уваги соціальні та управлінські фактори.

⁷ Відповідно до рішення Правління Національного банку України від 03 лютого 2026 року № 31-рш "Про схвалення Змін до Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України" https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_03022026_31-rsh.

⁸ https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en#the-eu-sustainable-finance-framework.

Основні фактори сталого фінансування

[нижче надається узагальнений невичерпний перелік рішень, які враховують екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори та спрямовані на досягнення ЦСР]

1. Екологічні:

- 1) інвестиції в проекти, що сприяють охороні навколишнього природного середовища, наприклад, відновлювані джерела енергії, зменшення викидів парникових газів, ефективне використання ресурсів, охорона водних ресурсів та біорізноманіття;
- 2) уникнення інвестицій у проекти, які можуть завдати шкоди екосистемам або сприяти змінам клімату.

2. Соціальні:

- 1) фінансова підтримка проектів, що сприяють підвищенню якості життя, створенню робочих місць, забезпеченню рівного доступу до ресурсів та послуг;
- 2) урахування питань прав людини, умов праці, здоров'я та безпеки працівників під час прийняття фінансових рішень.

3. Управлінські:

- 1) відповідальне корпоративне управління, яке враховує інтереси всіх зацікавлених сторін, включаючи акціонерів, працівників, клієнтів та громаду;
- 2) прозорість, етичні стандарти та підзвітність у діяльності компаній, які отримують фінансування.

Стале фінансування є ключовим елементом у досягненні глобальних ЦСР, що визначені Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року", і допомагає спрямовувати фінансові ресурси на підтримку проектів, що сприяють сталому розвитку.

Сталий банкінг – концепція, яка передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку в банківську діяльність. Це підхід, спрямований на забезпечення фінансових послуг у такий спосіб, щоб вони сприяли економічному зростанню, соціальному благополуччю та захисту навколишнього природного середовища, забезпечуючи водночас довгострокову стабільність і стійкість фінансових інституцій.

Сталий розвиток (англ. Sustainable development) – збалансований розвиток економічної, екологічної та соціальної сфер, спрямований на задоволення потреб нинішнього покоління без загроз для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Усі ці сфери взаємопов'язані та повинні розглядатися разом для досягнення довгострокової стійкості⁹.

Основні сфери сталого розвитку

(нижче надається узагальнений невичерпний перелік)

1. Економічний розвиток:

- 1) створення умов для економічного зростання, яке забезпечує високий рівень життя населення;
- 2) ефективне використання ресурсів для забезпечення довготривалого економічного прогресу;
- 3) підтримка інновацій і технологічного розвитку, що сприяють економічній стійкості.

2. Соціальна справедливість:

- 1) забезпечення рівного доступу до ресурсів, послуг і можливостей для всіх верств населення;
- 2) поліпшення якості життя, охорони здоров'я, освіти та соціальної безпеки;
- 3) повага до прав людини, культурного різноманіття та соціальної згуртованості;
- 4) забезпечення застосування ефективної системи ухвалення рішень, що враховує історичний досвід і заохочує різноманіття думок та підходів.

3. Охорона навколишнього природного середовища:

- 1) захист і збереження природних ресурсів, екосистем і біорізноманіття;
- 2) мінімізація антропогенного впливу на навколишнє природне середовище;
- 3) сприяння переходу до більш екологічно чистих та відновлюваних джерел енергії.

⁹ Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (1987). Доповідь Всесвітньої комісії з навколишнього середовища і розвитку: Наше спільне майбутнє. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.

Сталий розвиток фінансового сектору – концепція, яка передбачає інтеграцію економічних, соціальних і екологічних факторів у діяльність фінансових установ для створення фінансових передумов та інвестиційних рішень з метою досягнення ЦСР.

Основні аспекти сталого розвитку фінансового сектору включають такі напрями:

- 1) екологічна відповідальність: фінансові установи фінансують проекти та компанії, які сприяють охороні навколишнього середовища, підтримують використання відновлюваних джерел енергії та мінімізацію впливу на екосистеми;
- 2) соціальна відповідальність: фінансові установи підтримують проекти, які сприяють соціальному розвитку та соціальній справедливості, зокрема розширенню доступу до фінансових послуг для різних верств та вікових категорій населення, боротьбі з бідністю, поліпшенню умов праці та дотриманню прав людини, забезпеченню інклюзивності;
- 3) економічна стійкість: фінансові установи працюють над тим, щоб їхні операції були економічно стабільними та сприяли довгостроковому зростанню економіки, уникаючи надмірного ризику та підтримуючи фінансову стабільність;
- 4) управління ESG-ризиками: врахування екологічних, соціальних та управлінських ризиків під час прийняття фінансових рішень, що дає змогу фінансовим установам уникати інвестицій у проекти, які можуть призвести до значних негативних наслідків;
- 5) прозорість та підзвітність: фінансові установи повинні бути відкритими у своїй діяльності, надавати достовірну інформацію про свої інвестиційні стратегії та вплив на суспільство і навколишнє природне середовище, відображаючи, наприклад, цю інформацію в нефінансових звітах.

Сталий розвиток фінансового сектору є важливою складовою загальної концепції сталого розвитку країни, що сприяє гармонізації економічних інтересів з екологічними та соціальними потребами суспільства.

Протягом періоду воєнного стану, повоєнного відновлення та відбудови країни участь фінансового сектору в підтриманні обороноздатності та енергостійкості країни, а також забезпечення безперервності його діяльності відіграють ключову роль у забезпеченні економічного зростання, соціальних прав і свобод, доступу до фінансових послуг та відповідають принципам сталого розвитку¹⁰.

Стратегія сталого розвитку фінансової установи – документ, що визначає довгострокові цілі та пріоритети фінансової установи щодо сталого розвитку, спрямовані на забезпечення соціальної справедливості, захисту навколишнього природного середовища та досягнення економічного зростання. Стратегія сталого розвитку спрямована на створення доданої вартості для акціонерів, клієнтів, працівників, контрагентів та суспільства з урахуванням ESG-факторів.

Таксономія ЄС щодо сталих видів економічної діяльності¹¹ – система класифікації, розроблена для визначення того, які види економічної діяльності можуть вважатися сталими з погляду екологічної стійкості.

Основні цілі та принципи таксономії

1. **Мета:** таксономія спрямована на створення єдиного стандарту для визначення, що таке екологічно сталий бізнес, що дає змогу інвесторам приймати обґрунтовані рішення та сприяє мобілізації капіталу для стійких інвестицій.
2. **Принципи:**
 - 1) екологічні цілі.
Види діяльності повинні відповідати шести екологічним цілям:
 - пом'якшення зміни клімату;
 - адаптація до зміни клімату;

¹⁰ Протягом періоду воєнного стану, повоєнного відновлення та відбудови країни банки забезпечують участь у підтриманні обороноздатності та енергостійкості країни, а також безперервність їх діяльності з урахуванням принципів сталого розвитку відповідно до рішення Правління Національного банку України від 03 лютого 2026 року № 31-рш "Про схвалення Змін до Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України".

¹¹ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2020/852 від 18 червня 2020 року щодо створення рамки для сприяння сталим інвестиціям та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2019/2088 https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/ue-taxonomy-sustainable-activities_en; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852>.

- стійке використання і охорона водних і морських ресурсів;
 - перехід до циркулярної економіки;
 - запобігання забрудненням;
 - захист і відновлення біорізноманіття та екосистем;
- 2) суттєві внески.
Види діяльності повинні робити суттєвий внесок у досягнення принаймні однієї із шести вищезазначених цілей;
 - 3) без шкоди.
Види діяльності не повинні завдавати значної шкоди жодній з інших екологічних цілей;
 - 4) виконання мінімальних соціальних гарантій.
Види діяльності повинні відповідати основним соціальним гарантіям, включаючи права людини і права працівників.

Основні компоненти таксономії

1. Класифікація діяльності:

- таксономія визначає, які економічні види діяльності можуть уважатися екологічно сталими на основі визначених критеріїв. Ці критерії включають вимоги до технічних характеристик і досягнень у сфері екологічної ефективності.

2. Технічні критерії:

- для кожної діяльності встановлено технічні критерії, які визначають, як ця діяльність повинна бути реалізована, щоб уважатися екологічно сталою.

3. Звітність:

- фінансові установи та компанії повинні розкривати інформацію про те, як їхня діяльність відповідає критеріям таксономії. Це передбачає інформацію про екологічні цілі, внесок у сталий розвиток і відповідність соціальним стандартам.

ESG-фактори⁵ (англ. ESG factors) – нефінансові фактори, що відображають екологічні, соціальні та управлінські характеристики, які можуть впливати на діяльність фінансової установи / клієнта / контрагента, його довгострокову фінансову стійкість. ESG-фактори у фінансовому секторі допомагають визначити, наскільки сталими та відповідальними є фінансові установи або їх інвестиції.

Складові ESG-факторів

1. Екологічні фактори (англ. Environmental factors):

- 1) зміна клімату: діяльність фінансової установи, що впливає на клімат, наприклад, рівень викидів парникових газів, упровадження заходів для зменшення вуглецевого сліду;
- 2) використання ресурсів: проектування, виробництво та дистрибуція матеріалів і продуктів з метою збереження їхньої максимальної цінності під час використання. Екологічний дизайн та дизайн для забезпечення довговічності, ремонт, повторне використання, перепрофілювання, розбирання, повна модернізація – приклади інструментів для оптимізації використання ресурсів;
- 3) збереження біорізноманіття: вплив фінансової установи на екосистеми та заходи, що сприяють збереженню біорізноманіття;
- 4) управління відходами: збирання, транспортування, відновлення та видалення відходів, включаючи нагляд за такими операціями та післяексплуатаційний догляд за ділянками видалення відходів, а також дії, виконувані дилером або брокером;
- 5) забруднення: безпосереднє чи опосередковане потрапляння в результаті людської діяльності забруднювачів у повітря, воду або ґрунт, що можуть бути шкідливими для здоров'я людини та/або для навколишнього природного середовища, призводити до пошкоджень матеріальних цінностей, шкодити чи заважати об'єктам інфраструктури та іншим видам законного природокористування;
- 6) розвиток: сприяння поширенню інноваційних підходів у діяльності для зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище.

2. Соціальні фактори (англ. Social factors):

- 1) умови праці: захист прав працівників, створення безпечних та здорових умов праці, розвиток персоналу, організація навчачь та тренінгів;

- 2) рівність та інклюзивність: політика щодо рівного ставлення до працівників незалежно від їхньої статі, раси, національності, релігії тощо;
- 3) взаємодія з громадою: вплив діяльності фінансової установи на місцеві громади та заходи, спрямовані на підтримку їхнього розвитку;
- 4) захист прав людини: дотримання міжнародних стандартів прав людини в операціях фінансової установи та її контрагентів;
- 5) клієнтська відповідальність: гарантування безпеки продуктів і послуг, відповідальний маркетинг, відповідальне постачання;
- 6) захист даних та конфіденційність: забезпечення дотримання захисту персональних прав та конфіденційності;
- 7) соціальне фінансування: фінансування проєктів або установ, які допомагають незахищеним верствам населення та громадам з малим бюджетним надходженням.

3. Управлінські фактори (англ. Governance factors):

- 1) корпоративне управління: управління фінансовою установою, зокрема повноваження наглядової ради, яка має відповідну структуру для контролю за стратегією установи; незалежність членів ради; компетентність керівництва фінансової установи;
- 2) етика та антикорупційні заходи: політика щодо боротьби з корупцією, етичні стандарти ведення бізнесу, уникнення конфлікту інтересів та ухилення від сплати податків;
- 3) підзвітність: прозорість, достовірність та своєчасність у звітуванні про діяльність фінансової установи, включаючи фінансові результати та нефінансові показники;
- 4) управління ризиками: процеси виявлення, вимірювання, моніторингу, звітування, контролю та пом'якшення ризиків, включаючи ESG-ризиків та інші ризиків, оцінка яких може мати суттєве значення;
- 5) система контролю: внутрішній контроль, функція внутрішнього аудиту, система оцінки та управління ризиками (включаючи ESG-ризиків) та функція комплаєнс забезпечують надійне управління активами фінансової установи, операційну ефективність, точність звітності та дотримання політики, процедур, законів і нормативних актів;
- 6) взаємодія з усіма стейкхолдерами.

ESG-ризиків (англ. ESG risks) – імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок реалізації екологічного / соціального / управлінського ризику / ризиків через поточний або потенційний несприятливий вплив ESG-факторів, які можуть реалізуватися через інші види ризиків, включно через кредитний ризик, ринковий ризик, операційний ризик, ризик ліквідності, ризик репутації, ризик концентрації¹².

ESG-ризиків в діяльності фінансової установи можуть вплинути на фінансову стабільність, репутацію та довгостроковий успіх фінансової установи.

Складові ESG-ризиків¹³

1. **Екологічні ризиків** (англ. Environmental risks) – ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу, що виникає внаслідок поточного або перспективного впливу факторів навколишнього природного середовища на контрагентів або рішення щодо кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою, включаючи фактори, пов'язані з переходом до цілей, визначених у статті 9 Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 2020/852¹⁴; екологічний ризик¹⁵, який включає як фізичний ризик, так і ризик переходу:

¹² Відповідно до рішення Правління Національного банку України від 03 лютого 2026 року № 31-рш "Про схвалення Змін до Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України": https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_03022026_31-rsh.

¹³ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2024/1623 від 31 травня 2024 року № 575/2013 про внесення змін до Регламенту (ЄС) щодо вимог до кредитного ризику, ризику коригування кредитної оцінки, операційного ризику, ринкового ризику та мінімального обсягу випуску: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1623/oj/eng>.

¹⁴ Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2020/852 від 18 червня 2020 року) № 2019/2088 про створення основи для сприяння сталому інвестуванню та внесення змін до Регламенту ЄС: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>.

¹⁵ Пункт xiv статті 1 [про доповнення статті 4 Регламенту (ЄС) № 575/2013 пунктом (52e)] Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2024/1623 від 31 травня 2024 року № 575/2013 про внесення змін до Регламенту (ЄС) щодо вимог до кредитного ризику, ризику коригування кредитної оцінки, операційного ризику, ринкового ризику та мінімального обсягу випуску: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1623/oj/eng>.

- 1) фізичні ризики, пов'язані зі зміною клімату, означають ризики будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного фізичного впливу навколишнього середовища на контрагентів або інвестовані активи цієї установи. Екстремальні погодні явища, пов'язані зі зміною клімату (наприклад, урагани, повені, посухи, деградація та ерозія ґрунтів тощо), можуть нашкодити інфраструктурі, порушити ланцюги постачання, призвести до втрати врожаю та до зупинки виробництва.

Зі свого боку фізичні ризики можна класифікувати як гострі або хронічні.

Гострі фізичні ризики виникають через певну небезпеку, пов'язану з погодними умовами, наприклад: шторм, повінь, пожежа або спека.

Хронічні фізичні ризики виникають унаслідок довгострокових змін клімату, наприклад, зміни температури, та їхнього впливу на підвищення рівня моря, скорочення доступності води, втрату біорізноманіття, родючість земель і ґрунти¹⁶;

- 2) ризики переходу¹⁷ як частина екологічного ризику (для пруденційних цілей) означають ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного ефекту переходу до екологічно стійкої економіки, на контрагентів або на рішення про кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою. Майбутні законодавчі зміни, наприклад, щодо регулювання викидів парникових газів, уніфікованих дозвільних документів екологічного характеру, нових екологічних стандартів, можуть призвести до збільшення витрат як фінансових установ, так і їхніх клієнтів на відповідність вимогам і навіть до штрафів за їх недотримання.

Тип екологічного ризику, який найширше досліджується та визнається як ризик, пов'язаний зі зміною клімату (далі – кліматичні ризики). Кліматичні ризики – це фінансові ризики, пов'язані із залежністю установ від контрагентів, які потенційно можуть сприяти зміні клімату або постраждати від неї. Це може, наприклад, мати форму фізичної шкоди, спричиненої екстремальними погодними явищами, або зниження вартості активів контрагента, який працює у вуглецево-інтенсивних секторах, що підлягають оподаткуванню за викиди вуглецю¹⁸.

2. Соціальні ризики (англ. Social risks) – ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного впливу соціальних факторів на її контрагентів або рішення щодо кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою.

3. Управлінські ризики (англ. Governance risks) – ризик будь-якого негативного фінансового впливу на установу внаслідок поточного або перспективного впливу управлінських факторів на контрагентів або рішення щодо кредитування / інвестування / залучення коштів такою установою.

Наслідки реалізації ESG-ризиків:

- 1) фінансові втрати: неправильне управління ESG-ризиками може призвести до значних фінансових втрат через штрафи, зниження вартості акцій або втрату прибутків;
- 2) втрати репутації: ігнорування ESG-ризиків може мати негативний вплив у формі втрати довіри клієнтів, інвесторів та партнерів, що може призвести до довгострокових негативних наслідків;
- 3) юридичні: недотримання екологічних, соціальних або управлінських стандартів може призвести до судових позовів або регуляторних санкцій тощо;
- 4) зменшення конкурентоспроможності: ігнорування ESG-ризиків може мати негативний вплив у формі втрати конкурентних переваг на ринку, оскільки інвестори та споживачі все більше орієнтуються на стійкий розвиток;
- 5) плинність персоналу: ігнорування ESG-ризиків може призвести до плинності персоналу та втрати кваліфікованих кадрів.

¹⁶ Розмежування між гострими та хронічними фізичними ризиками значною мірою ґрунтується на остаточних рекомендаціях Цільової групи з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (2017), і з'являється в багатьох інших довідкових документах, що оцінюють фінансовий вплив ризиків, пов'язаних зі зміною клімату, таких як NGFS (2020), "Керівництво для наглядових органів – Інтеграція кліматичних та екологічних ризиків у пруденційний нагляд" та звіт Базельського комітету з банківського нагляду "Фактори ризику, пов'язані з кліматом, та канали їх передачі", що доступний за посиланням: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d517.htm>, а також використовується в "Керівництві Європейської Комісії з нефінансової звітності: Доповнення щодо подання інформації, пов'язаної з кліматом" (ОJ С 209, 20.06.2019, с. 1–30).

¹⁷ Водночас Європейські стандарти звітності про сталий розвиток [ESRS, згідно з делегованим Регламентом (ЄС) 2023/2772] передбачають дещо іншу класифікацію цих ризиків.

¹⁸ EBA Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms (EBA/REP/2021/18) https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf.

Управління ESG-ризиками потребує інтеграції ESG-факторів у корпоративну стратегію, оцінки потенційних загроз та можливостей, а також регулярного моніторингу та звітування про ESG-показники. Це дає змогу зменшувати негативні впливи, поліпшувати репутацію та забезпечувати довгострокову стійкість.

Управління ESG-ризиками

- 1. Оцінка і моніторинг:** регулярна оцінка ризиків, пов'язаних з ESG-факторами, дає змогу виявити потенційні загрози та розробити стратегії для управління ними.
- 2. Інтеграція у стратегію:** інтеграція ESG-факторів у корпоративну стратегію і операційну діяльність забезпечує ефективніше управління ризиками і зменшення негативних впливів.
- 3. Звітність та прозорість:** регулярне звітування про ESG-показники підвищує прозорість і довіру, а також демонструє відданість сталому розвитку.
- 4. Співпраця із зацікавленими сторонами:** безперервний процес взаємодії та діалогу між суб'єктом господарювання та його зацікавленими сторонами, який дає змогу суб'єкту господарювання чути, розуміти їхні інтереси та занепокоєння і реагувати на них.

Оцінка ESG-ризиків під час кредитування клієнтів є важливим елементом управління ризиками і забезпечення сталого розвитку фінансової установи. Такий підхід дає змогу фінансовим установам не лише знижувати можливі фінансові ризики, а й підтримувати стійкий розвиток економіки та суспільства.

Основні етапи оцінки ESG-ризиків у кредитуванні

1. Ідентифікація ESG-ризиків.

2. Попередній аналіз ризиків:

- 1) на початковому етапі кредитного процесу банк оцінює, чи підпадає клієнт під категорії високого ризику з погляду ESG-факторів. Це може включати аналіз галузі, регіону діяльності клієнта та характеру його проєктів. Наприклад, проєкти у сфері видобутку корисних копалин, хімічної промисловості або великих інфраструктурних проєктів можуть нести підвищені екологічні, соціальні та управлінські ризики.

3. Поглиблена оцінка ризиків:

- 1) для клієнтів та проєктів, що попередньо класифіковані як такі, що мають високі ESG-ризики, банк може провести детальний аналіз. Це може включати ESG-аудит, аналіз наявності відповідних дозволів і ліцензій, оцінку дотримання міжнародних стандартів і нормативних вимог;
- 2) банк також може запросити документи, що підтверджують ESG-вплив діяльності клієнта, такі як звіти про оцінку впливу на довкілля (ОВД) або нефінансові звіти.

4. Прийняття рішень щодо кредитування:

- 1) якщо під час оцінки виявлено значні ESG-ризики, банк може або відмовити в кредитуванні або запропонувати умови, за яких ці ризики можуть бути мінімізовані;
- 2) банк також може враховувати наявність у клієнта систем управління ESG-ризиками та оцінювати їхню ефективність.

5. Моніторинг та звітність:

- 1) після надання кредиту банк здійснює регулярний моніторинг дотримання клієнтом вимог щодо ESG-факторів, що передбачає перевірку виконання умов кредитного договору, проведення періодичних аудитів або аналіз звітів клієнта;
- 2) у разі виявлення недотримання вимог банк може вжити заходів для коригування ситуації, включаючи можливе припинення фінансування.

Значення оцінки ESG ризиків:

- зниження фінансових ризиків: ігнорування ESG-ризиків може призвести до значних фінансових втрат для фінансової установи через можливі штрафи, судові позови або зниження вартості активів клієнта;
- репутаційні вигоди: відповідальне ставлення до ESG-факторів підвищує репутацію фінансової установи серед клієнтів, інвесторів та громадськості;
- сприяння сталому розвитку: оцінка та управління ESG-ризиками допомагає фінансовій установі сприяти сталому розвитку, підтримуючи проекти, що мають позитивний вплив на навколишнє природне середовище та суспільство.

Оцінка ESG-ризиків у кредитуванні є важливою складовою сучасної практики фінансових установ, що дає змогу забезпечити стійкість і відповідальність у фінансовій діяльності.